

Gintel, A. (Ed.) (2019). *Zahrady pozemských radostí: Pohled z dějin výchovy v přírodě.*

Praha: Gasset.

Epikurejská radost sdílená ctitelem stoické etiky

Od editora půvabné knihy, na kterou v kontextu tohoto čísla opravdu musíme upozornit, mi přišla krátká e-mailová zpráva: „Od nepaměti jsem vyznavačem stoické etiky, a naopak mi lezly na nervy ‚epikurejci‘. Vyznavači stoicismu se k sobě hlásili. (...) Patříme k sobě, nebo jsi epikurejec?“ Přiznám se, na otázku jsem neodpověděl: stručně položená otázka by totiž vyžadovala mnohem obšírnější odpověď a na tu jsem ve chvatu běžných dnů nenalezl potřebný čas. Na co jsem si však čas – a rád – našel, to bylo podrobné studium knihy, která hodlá upozornit na dějiny výchovy v přírodě a zároveň tento obor vnímá v podobě „pozemských radostí“. Je to vskutku stoický postoj?

V mládí jsem byl rovněž uhranut stoiky, zejména mladší stoa mě okouzila a svazky Senecy, Epiktéta i Marca Aurelia spočívají v poklidu vedle sebe v mé domácí antické knihovničce. Opakovaně jsem čítával ony stránky poukazující na ctnost života spočívajícího v souladu s přírodou a rozumem, lhostejně se stavícího k bohatství, postavení a slávě. Svoboda spočívající v duševním klidu, v bez-vášnivě blaženosti, již může holdovat i otrok. Je to ale to podstatné, na co upozorňuje 380 potištěných stran? Nedomnívám se. Naopak se před očima čtenáře může velmi hezky snoubit ona editorem vyzdvihovaná stoa se zavrhaným epikureismem. Vždyť právě epikurejci dovedně propojili dům a zahradu, vzdělávání a radost, slast spočívající v uměřenosti a nikoliv v požívačném rozkošnictví. Stejně jako stoici i epikurejci chtěli dosáhnout duševního klidu a životní blaženosti. Podle způsobu mého čtení této publikace je právě tato symbióza či průnik stoických a epikurejských přístupů ve vnímání pobytu v přírodě klíčem k hlubšímu porozumění obsáhlé publikaci.

Smyslové potěšení z pobytu v přírodě je dobrem, k němuž odkazuje široký rejstřík hodnot a myšlenek, organizací i osobností, které provázejí čtenáře cestou pobytu a výchovy v přírodě v průběhu času. Struktura znalce nepřekvapí a laika neurazí: průkopníci a jejich následovníci, významné osobnosti a podstatné organizace, specificky české přínosy v podobě foglaringu či trampingu, experimentální kurzy a Prázdninová škola, konkrétní fenomény (Bottega, vigilie, Gotickéj pes, volně strukturované hry, dramaturgie, lipnické

středisko a jeho architekt), doplněné o cestopisy a sdílení neobyčejného hospodáře. A jako lahůdka, dosud nikde nezveřejněná, galerie medailonů několika desítek osobností, které se svojí měrou zapsaly do formování oboru výchova v přírodě. Právě v tom spatřuji mimořádný přínos a zjevnou novátorskou originalitu publikace.

Jestliže pro začátečníka mohou být poskládané informace o Thoreauovi, Setonovi, Svojsíkovi či Hahnovi, o YMCA, Lize lesní moudrosti a České tábornické unii, Outward bound a FTVS či FTK v tomto podání velmi užitečné, hlubší expert si z tohoto shrnutí spíše může uvědomit onen charakterový rys osobností vyznavačů pobytu v přírodě. Ten svědčí o obvyklém propojení zájmu o táboření s bystrým pozorováním a uměleckou kreativitou. Cit pro romantiku snoubící se s organizačním úsilím a myšlenkovou svobodou. Obdiv k divošské tělesnosti ve vazbě na kultivovanou dovednost vyprávět příběhy prodchnuté étosem a humorem.

Je to velmi pestrá mozaika zachycující v barevných odlescích jeden z možných pohledů na výchovu v přírodě. Pro někoho se může jednat o příliš rozmáchlé gesto různorodosti, neboť formálně jsou to příspěvky mimořádně rozmanité. Akademicky odborné statě a uměřené interpretace věcných záznamů, historicky přesné zápisky, až téměř úřednický či školometsky podané soubory dat, jmen a členů komisí, ale také naopak bujaře košaté příběhy a eseje svižně podané lehkým perem, autobiografické črty a cestopisné reportáže, dokonce i básně a poetické metafory, stejně jako osobní vyznání a vzpomínky. Není divu, když se jedná o shromáždění textů několika desítek autorů. Ale kniha je to ve svém celku opravdu krásná. Slova se mocně snoubí s bohatým obrazovým doprovodem, působivá grafika a uměřená sazba výrazně pozdvihuje úroveň této publikace nad obvyklý rozměr české knižní produkce.

Allan Gintel, tato renesančně rozkošatělá osobnost, totiž nadevše miluje krásu. Organizátor proslulého kurzu Gymnasion, objevitel a první formovatel principů dramaturgie, zakladatel Prázdninové školy, ale také psycholog, podnikatel a knižní vydavatel, filantrop iniciující vznik několika nadací, dovede ocenit vše krásné, ladné a dokonalé. Netvrdím, že je takovou bezesbýtku i zmiňovaná kniha. Jistě v ní dohledáte mnohé drobné chyby a nedodělky, budete moci polemizovat a vášnivě protestovat. Proč se třeba informace o ČTU vztahují pouze k přelomu 60. a 70. let, když tato organizace stále pokračuje ve své činnosti? Proč jsou experimentální projekty zúženy pouze na dva z nich? Proč se píše o „téměř čtvrtstoletí“ PŠL, když tato má za sebou více

než čtyři dekády působení? Přestože jsem již zmínil, že za největší přínos publikace považuji autobiografie několika desítek osobností, které spoluutvářely tradice Gymnasionu a PŠL (a s takovou rozsáhlou personální inventurou oboru jsme se dosud nikde jinde nemohli setkat), několik převelikých jmen postrádám až žalostně. Přitom je však z editorského výběru a způsobu zpracování naprosto patrné, že obor vyžaduje nejenom jednorozměrné profesionální pedagogy, ale zejména „sbor pestrých duší“, jedince s rozmanitou osobnostní i profesní výbavou, aby bylo možno poskládat pestrou mozaiku kurzů a aktivit, kultivovat zahrady pozemských radostí v jejich mnohotvárně barevné variabilitě.

Tuto knihu považuji opravdu za povinnou četbu pro každého, kdo se chce dozvědět něco o tradici výchovy v přírodě a její proměně v zážitkovou pedagogiku. A pokud nepomůže čtenářům s odhalením, zda je editor skutečně výlučně vyznavačem stoické etiky, nebo zda skrze posbírané texty neprosvítá i jeho stínová epikurejská blaženost, tak to opravdu nevadí. Podstatné je, že dovede přenést prostřednictvím svého díla zájem a radost z bohatého života, který může výchova v přírodě přinést každému, a to bez ohledu na jeho přiřazení se k libovolným etickým školám.

*Ivo Jirásek
Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně,
Fakulta humanitních studií, Ústav školní pedagogiky*